

Doç. Dr. Ali Arslan'ın Hayatı Eserleri Hadîs ve Sünnet'e Dair Bazı Görüşleri Üzerine Bir Değerlendirme

Associate Professor Ali Arslan's Life and Works on Some of His Views on Hadith and Sunnah

ERDOĞAN KÖYCÜ*

Geliş ve Kabul Tarihi: 26.04.2021 / 05.06.2021

Öz: 1974 yılında dünyaya gelen Ali Arslan, ilk ve orta öğrenimi babasının memuriyeti sebebiyle Kurucaşile, Kavaklı, Yeniköy, Cide ve Karabük'te tamamlamış, öğrenci seçme sınavı sonucunda Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni kazanmıştır. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim Dalı'nda yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlayan Ali Arslan, 1996-2013 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığında Samsun ve Kastamonu illerinde ve ilçelerine bağlı İmam Hatip Liselerinde meslek dersleri öğretmenliği, müdür yardımcılığı ve müdürlük yapmıştır.

2013 yılından 5 Aralık 2020 tarihine kadar Bülent Ecevit Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapan Ali Arslan, dekan yardımcılığı, bölüm başkanlığı yapmış ve kalite komisyonu üyeliklerinde bulunmuş, lisans ve yüksek lisans düzeyinde dersler vermiştir. Ali Arslan, Hadis Usûlü'nün temel meselelerinin yanında İmâm A'zam Ebû Hanife (ö. 150/767), Âmirî (ö. 381/992) ve Hârizmî (ö. 387/997) ve Ekfânî (ö. 749/1348) gibi İslam âlimlerinin hadis ve sünnet, ilimlerin tasnifi ve hadis ilmiyle diğer ilimlerin münasebetleriyle ilgili görüşlerini ele alan kitap, kitap bölümü, makale ve bildiriler telif etmiş, hadis ve sünnete katkıları sunmuştur.

Hadis geleneğinde hem mutekaddimûn hem de müteahhirûn âlimlerin döneminde tecüme-i hâl veya biyografi olarak tavsif edeceğimiz hadis âlimlerinin hayat hikâyelerinin yanında eserlerinde ele aldığı fikir ve düşüncelerinin ele alınması gelecek nesillere hem o âlimlerin hem hayat hikâyelerinin hem de alanına katkı olarak mütelaa edeceğimiz görüşlerinin takdim edilmesi önemli bir fonksiyon icra etmektedir. Biz de bu açıdan Ali Arslan'ın hayatı, eserleri ve hadis ve sünnete dair bazı görüşlerini ele almaya gayret sarf ettik. Bu geleneğin

* Doç. Dr. | Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hadis Ana Bilim Dalı
ekoycu@bartin.edu.tr | ORCID: 0000-0003-4555-4552

devamı açısından günümüzde bu tür çalışmalara ihtiyaç hâsıl olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İlahiyat, Temel İslam Bilimleri, Hadis, Hadis İlimleri, Ali Arslan.

Abstract: Ali Arslan was born in 1974. He studied primary and secondary educations in Kurucaşile, Kavaklı, Yeniköy, Cide and Karabük due to his father's Office. He graduated from high school. He won result of the student selection exam and entered University of Uludağ Faculty of Divinity. He graduated his undergraduate education, he completed his master's and doctorate studies in the Department of Basic Islamic Sciences of the Institute of Social Sciences of Ondokuz Mayıs University.

He worked as a teacher of vocational courses, assistant principal and director between 1996 and 2013 at Imam Hatip High Schools in Samsun and Kastamonu provinces and their districts at the Ministry of National Education. He was an Assistant Professor at Bülent Ecevit University. Dr. Lecturer Member and Associate Professor Ali Arslan who served as the deputy dean, headed the department from 2013 until his death on December 5, 2020, served as a member of the quality commission gave lectures at undergraduate and graduate levels.

Ali Arslan has contributed to hadith and sunnah by publishing books, book chapters, articles and declarations dealing with the basic issues of the method of hadith, as well as the classification of the sciences of Islamic scholars İmam Azam Abu Hanifa (d. 150/767), Amiri (d. 381/992) ve al-Khwarizmi (ö. 387/997) ve Akfani's (ö. 749/1348) views on hadith and sunnah, the relations of the science of hadith and other sciences.

In the tradition of hadith, it is important to address the ideas and thoughts of the hadith scholars whom we will describe as tarçuma-i hal or biography in the period of both previous (mutekaddimun) and the contractor (muteahhirun) scholars as well as the life stories of the scholars in their works, performs a function. In this respect, we made an effort to discuss Ali Arslan's life, works and some of his views on hadith and sunnah. In terms of the continuation of this tradition, such books, articles, papers studies are needed today.

Keywords: Divinity, Basic İslamic Sciences, Hadith, Hadith Sciences, Ali Arslan.

Giriş

5 Aralık 2020 tarihinde vefat eden Doç. Dr. Ali Arslan, Millî Eğitim Bakanlığının taşra teşkilatında öğretmenlik ve idarecilik yaparken akademik gelişimini tamamlayabilmek için yüksek lisans ve doktora çalışmalarını devam ettirmiş,2013 yılında Zonguldak Üniversitesi İlahiyat Fakültesine Yrd. Doç. olarak atanmıştır.

Ali Arslan, Dekan yardımcılığı yanında fakülte dergisinin editörlüğünü yapmış ve vefatına kadar da yayın kurulu üyeliğini yürütmüştür. Fakülte yönetim kurulu üyeliği ve üniversite kalite üyeliğinde bulunan Ali Arslan, hadis metinlerinin anlaşılması konusunda emek sarf etmiş ve metin tenkiti kriterlerini uygulamaya yönelik kitap, kitap bölümü, makale ve bildiriler telif etmiş ve projeler yürütmüştür.

Ali Arslan, İmâm A'zam Ebû Hanîfe (ö. 150/767), Âmirî (ö. 381/992) ve Hârizmî (ö. 387/997) ve Efkânî (ö. 749/1348) gibi İslam âlimlerinin eserlerinden hareketle onların ilimlerin sınıflandırılması ve hadis ilminin diğer ilimlerle münasebetlerini ele alan makaleler de neşretmiştir. Bu çalışmada mütekaddimûn ve müteahhirûn âlimlerin döneminde yazılan tabakât kitapları, tercüme-i hâller ve vefeyât kitapları¹ gibi Ali Arslan'ın

¹¹ Mütakaddimûn ve müteahhiûn döneminden sahâbe, tâbiîn ve tebetu't-tâbinin tercüme-i hâllerine yer veren tabakât kitapları ve bazı asırlarda ön plana çıkan âlimlerin hayatları ve eserlerini ele alan tercüme-i hâl kitaplarından bazıları için bk. Ebû Ömer Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed İbn Abdilberr (ö. 463/1071), *el-İstîâb fî ma'rifeti'l-ashâb*, I-IV, tah. Ali Muhammed Muavvid v.dğr., (Beyrût: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1995); Abdülğani b. Abdilvâhid Ebû Muhammed el-Makdisî (ö. 600/1203) *el-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl*, İstanbul Millet Kütüphanesi, Feyzullah Efendi Böl. Kayıt no: 1506, 1507, 150; Ebû Hasen Ali b. Muhammed İbnü'l-Esir el-Cezerî, (ö. 630/1232), *Usdu'l-gâbe fî ma'rifeti's-sahâbe*, I-VI, (Beyrût: Dâru'l-Fikr, 1993); Cemâluddîn Ebî'l- Haccâc Yûsuf b. Zekî el-Mizzî (ö. 742/1341), *Tehzibu'l-Kemâl fî esmâi'r-ricâl*, tah. Dr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, I-XXXV, (Beyrût: Muessesetu'r-Risâle, 1992); Muhammed b. Şâkir el-Kutubî (ö. 764/1362) *Fevâtu'l-vefeyât*, I-IV, tah. Dr. İhsân Abbâs, (Beyrût: Dâru Sâdır, 1974); İbn Hacer el-Askalânî (ö. 852/1448), *ed-Dureru'l-kâmine fî âyâni'l-mietî's-sâmine*, I-IV, (Haydarâbâd: Matbaatu Meclisi Dâireti'l-Maârifî'l-Osmâniyyeti'l-Kâmine, 1932); İbn Tağriberdî Cemâluddîn Ebî'l-Mehâsin Yûsuf (ö. 874/1469) *en-Nucûmu'z-zâhira fî mulûki Mısır ve'l-Kâhira*, I-X, (Kahire: Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye, 1949); Hacı Halife Mustafa b. Abdillâh (ö. 1067/1675) , *Keşfü'z-zunûn an esâmî'l-kutubi ve'l-funûn*, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1943); Abdullhayy b. İmâd el-Hanbelî (ö. 1089/1678), *Şezarâtu'z-zeheb fî ahbâri men zeheb*, I-VIII, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, (Beyrût: ts); Muhammed b. Ali eş-Şevkânî (ö. 1250/1831), *el-Bedru't-tâli' bi mehâsini men ba'de'l-karnî's-sâbi'*, I-II, (Kahire: 1930); Hayruddîn ez-Ziriklî (ö. 1309/1893), *el-A'lâm Kâmûsu terâcim li eşheri'ricâl ve'n-nisâ mine'l-Arab ve'l-musta'ribîn ve'l-musteşrikîn*, I-XI, (Beyrût: ts.); İsmâil (Paşa) b. Muhammed Emin b. Mîr Selîm Bâbânî (ö. 1339/1920), *Hediyetu'l-ârifin es-mâu'l-muellifin ve asaru'l-musannifin*, I-II, (İstanbul: Maârif Basımevi, 1955); Muhammed b. Ca'fer el-Kettânî (ö. 1345/1929) *er-Risâletu'l-mustatrafê li beyâni meşhûri Kutubi's-sunneti'l-muşerrefe*, (İstanbul: Dâru Kahramân,1994).

hayatı, yazdığı kitap, kitap bölümü, makale ve bildirilerden hareketle hadis ve sünnete dair bazı görüşleri tespit edilerek değerlendirilecektir. 46 yaşında vefat eden Ali Arslan'ın hadis ilmine verdiği emeğin ve değerinin tezâhürleri olarak hadis ve sünnete bakışını irdeleyen bu çalışmamızın hadis ve sünnet üzerine çalışmalar yapan araştırmacılara farklı ufuklar açacaktır. Ali Arslan hocamıza, Cenâb-ı Allah'tan rahmet ve mağfiret niyaz ediyor, eserlerinin okundukça ve üzerine yeni çalışmalar yapıldıkça amel defterinin de kapanmayacağına inanıyoruz.

1.Hayatı

1974 yılında Eflani'nin Alaçat Köyü'nde dünyaya geldi. Babasının memuriyeti nedeniyle ilkokulu Kurucaşile, Kavaklı ve Yeniköy'de okudu. Ortaokula Cide'de başlayıp, Eflani'de devam etti. 1990-1991 Karabük Demir-Çelik Lisesi'nden mezun oldu. Mezun olduğu yıl Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesini kazandı.²

Ali Arslan, 1996 yılında lisans eğitimini Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. 1999 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim Dalında Prof. Dr. Sadık Cihan'ın danışmanlığında *Hadislerde Meseller* adlı teziyle yüksek lisansını, 2007 yılında Aynı Enstitünün Temel İslam Bilimleri Hadis Ana Bilim Dalında Prof. Dr. Osman Güner'in danışmanlığında *Hadiste Metin Tenkidi Prensibi Olarak Târihi Vâkıya Aykırılık* adlı Doktora tezini tamamladı.

Yüksek Lisans ve Doktora eğitimini sürdürürken 1996-2000 yılları arasında Samsun İmam-Hatip Lisesinde Meslek Dersleri Öğretmenliği, 2000-2008 yılları arasında aynı Lisede Müdür Yardımcılığı yaptı. 2008-2010 Kastamonu Araç İmam-Hatip Lisesinde Meslek Dersleri Öğretmenliği, 2010-2013 Kastamonu Merkez Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nde Okul Müdürlüğü yaptı.

2013 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Hadis Anabilim Dalında yardımcı doçent olarak atandı. 2014-2016 yılları arası Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde dekan yardımcılığı, Temel İslam Bilimleri bölüm başkanlığı, İslam Tarihi ve Sanatları bölüm başkanlığının yanında 2013-2015 yılları

² <https://www.batikaradeniz.net/karabuk-degerli-bir-bilim-insanini-kaybetti>
Erişim Tarihi: 20.03.2021.

arası yardımcı doçent temsilcisi olarak fakülte yönetim kurulu üyeliği ve kalite komisyonu üyeliği yaptı. 29 Mayıs 2020 tarihinde doçent unvanı almaya hak kazandı. 5 Aralık 2020³ tarihinde Rahmet-i Rahmân'a kavuşan Ali Arslan hocamızı, her zaman tevazu ve vakarıyla yad edeceğiz.

2.Eserleri

2.1.Uluslararası Yayınlarında Yayınlanan Kitap Yazarlığı

1.*Abdülkays Heyeti Hadis Üzerine Bir Araştırma*⁴

2.*Hadîs İliminde İlim/Bilgi Vâsıtası Olarak Haber Haberin Epistemolojik Değeri ve Hadîs Usulü Eserlerinde İncelenmesi*⁵

2.2.Ulusal Yayınlarında Yayınlanan Kitap Yazarlığı

1.*Hadîslerde Meseller ve Benzetmeler*⁶

2.*Hadiste Metin Tenkidi Prensibi Olarak Tarihe-Vâkıya Aykırılık*⁷

2.3.Ulusal Yayınlarında Yayınlanan Kitap Bölümü Yazarlığı

1.*120 Âyet ve Hadîsten Mesajlar (120 Hadîs-i Şerif)*⁸

2. *Helâl Kazanç El Emeği ile Kazanılan En Hayırlıdır*⁹

3. *Emeğin Değeri Din ve Emek İlişkisi İnsanoğlunun Yaratılış Gayesi ve Sâlih Amel*¹⁰

2.4.Uluslararası Yayınlarında Yayınlanan Kitap Bölümü Yazarlığı

11. *Bölüm Râvide Bulunmaması Gereken Hususlar*¹¹

2.5.Uluslararası Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleleri

1. *"Mukaddimetu İbni's-Salâh"* İsmi Eser Üzerine Yapılan Çalışmalar¹²

³ Bülent Ecevit Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Çufalı, Doç. Dr. Ali Arslan'ın vefatı dolayısıyla şu açıklamalarda bulunmuştur: "Cumartesi günü vefat eden üniversitemiz İlahiyat Fakültesi Öğretim Doç. Dr. Ali Arslan'ın ismi Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Senato toplantısında alınan kararla yeni İlahiyat Fakültesi konferans salonuna verildi. Temel İslam Bilimleri Bölümü Hadis Anabilim Dalı'nda görevli değerli hocamız Doç. Dr. Ali Arslan, 2013 yılından bu yana üniversitemize önemli katkılar sunmuş, alanında ulusal ve uluslararası çok sayıda makale ve bildiri ile de bilim dünyasına eserler bırakmıştır. Değerli hocalarımızdan Doç. Dr. Ali Arslan'ın adının bundan böyle yeni İlahiyat Fakültesi konferans salonunda yaşatılacağını, kurum kültürümüz ve kimliğimize olan katkıları için şükranlarımızı sunuyoruz" <https://w3.beun.edu.tr/haberler/doc.-dr.-ali-arslanin-ismi-ilahiyat-fakultesi-konferans-salonuna-verildi.html>. 18.02.2021.

⁴ (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2018).

⁵ (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2019).

⁶ (Kastamonu: Töre Basım-Kitap-Kirtasiye, 2013).

⁷ (Kastamonu: Töre Basım-Kitap-Kirtasiye, 2013).

⁸ Ali Arslan v.dğr., (Ankara: Buluş Matbaası, 2015).

⁹ Hasan Meydan v.dğr., (Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, 2016), 1-7.

¹⁰ Ali Arslan v.dğr., (Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, 2018), 15-20.

¹¹ Muhammed Yılmaz v.dğr., (İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2019).

¹² *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* (5) (2017), 2459-2474.

2. *el-Câmiu's-Sahîh'in Kitâbur-Rikâk* Bölümünün Bâb Başlıklarına Göre Buhârî'nin *Rikâk* Anlayışı¹³

3. İmâm-ı Â'zam Ebû Hanîfe'nin (ö. 150/767) İlim Anlayışı İlimleri Tak-simi ve Hadîs İlmine Bakışı¹⁴

4. Kastallânî'nin el-Mevâhibu'l-ledünniyye'sinin Bâkî Tercümesi: Me'âlimü'l-yakîn-Tercüme ve Rivâyet Tercihi Yöntemi Açısından İnce-lenmesi¹⁵

2.6. Uluslararası Hakemli Dergilerde Yayımlanan Kitap Tanıtımı Yazıları

Muhammed Emin Yıldırım'ın Asr-ı Saâdet'te Ticâret ve Tüccâr Adlı Eseri¹⁶

2.7. Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunduğu ve Bildiri Kitapla-rında Tam Metin Olarak Basılan Bildirileri

*Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Spora Getirdiği Anlayış Çerçevesinde Hayvan-ları Hedef Yapma Yasağı*¹⁷

2.8. Ulusal Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleleri

1. Hadîs Kaynaklarındaki Târihe/Vâkıya Aykırı Rivâyetlerin Değerlendi-rilmesi¹⁸

2. Bazı Hadîslerde Değinen Câhiliyye Devri Hac Uygulamaları¹⁹

3. Târih ve Hadîs İlimlerindeki Tenkit Usulleri²⁰

4. Rasûlullah'ın (s.a.v.) Anlatım Tarzında Beden Dili Unsurları Jestler ve Çizimler²¹

5. Rasûlullah (s.a.v.)'in Hac İbadetini Eğitim Açısından Değerlendirmesi²²

6. Hadîs Usûlü Eserlerinde Kur'ân-ı Kerîm Âyetlerinin Delil Olarak Zik-redilmesi (Kâdî İyâz ve Öncesi Mütেকaddimûn Hadîs Usûlü Eserleri Çerçevesinde)²³

7. Kur'ân-ı Kerîm'de İşâret Edilen Bazı Rivâyet Kâide ve Esasları²⁴

¹³ *Journal of History School* 8(XXIII) (2015), 139.

¹⁴ *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (Aralık 2020), 79-106.

¹⁵ *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 51 (Haziran 2019), 185-201.

¹⁶ *Türkiye İslam İktisadi Dergisi* 1, 59-65.

¹⁷ *IV. International Journal of Science Culture And Sport* 3(11) (2015), 442-451.

¹⁸ *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8(16) (2009), 135-158.

¹⁹ *Journal of History School* 8(XXII) (2015), 63-81.

²⁰ *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1(2) (2014), 53-78.

²¹ *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1(1) (2014), 81-92.

²² *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1(1) (2015), 69-85.

²³ *Tarih Okulu Dergisi* 27 (Eylül 2016), 105-129.

²⁴ *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 17(3) (2017), 73-106.

8.Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Örneklğinde “Güven ve Sadâkât”a Dayalı Toplumsal Ahlâk²⁵

9.Ebû'l-Hasen Ali b. Ömer b. Ahmed ed-Dârekutnî'nin (ö. 385/995) “Sünen” İsimli Eserinde Tashîh Yöntemi²⁶

10.Âmirî (ö. 381/992) ve Hârizmî'nin (ö. 387/997) İlimler Tasnîfinde Hadîs İlminin Yeri²⁷

11.İbnu'l-Ekfânî'nin (ö. 749/1348) İlimleri Tasnîfi ve bu Tasnifte Hadîs İlmi²⁸

2.9.Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitaplarında Basılan Bildirisi

1.İslâm Ahlâkının Temeli Olması Bakımından Sünnet ve Müslüman İmaji Açısından Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel Noktalar²⁹

2.Kâdî İyâz (v. 544 1149) ve Endülüs'te Hadîs İlmi³⁰

3.Sünnette Aileyi Ayakta Tutan Değer Olarak Merhamet ve Sevgi³¹

4.Ahmed Yesevî'de Hz. Peygamber (s.a.v.) Sevgisi³²

2.10.Katıldığı Paneller

Ali Arslan, Bartın Üniversitesi'nde 1. yapılan 6 panelden Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi'nde yapılan panele moderatör, Bartın, Bolu, Karabük, Kırklareli oturumlarına da panelist olarak katılmıştı. Kastamonu paneline³³ katılmamıştı.

1.Bartın Üniversitesi Hadis ve Sünnet'e Yaklaşımlar Paneli³⁴

²⁵ Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 4(1) (2017), 1-17.

²⁶ Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 4(2) (2017), 117-132.

²⁷ Diyanet İlmî Dergi 56(2) (2020), 359-380.

²⁸ Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 8 (2020), 115-39.

²⁹ Geçmişten Geleceğe Ahlak Sempozyumu Bildiri Metinleri Kitabı, Bartın, 2015, 347-366.

³⁰ Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Kongresi, Kazakistan, 2016. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2(3), 269-280.

³¹ III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı, 2018, 213-224.

³² V. Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Kongresi Bildiriler Kitabı, Kazakistan, 2016. 281-290.

³³ Panel Moderatörü: Doç. Dr. Mehmet Nadir Özdemir, Panelistler: Yrd. Doç. Erdoğan Köycü, Yrd. Doç. Dr. Macit Demirel, Yrd. Doç. Dr. Şemsettin Kırış, Yrd. Doç. Dr. Yakup Koçyiğit, Kastamonu Üniversitesi Konferans Salonu, 2017.

³⁴ Panel Moderatörü: Yrd. Doç. Dr. Erdoğan Köycü, Panelistler: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Akyüz, Yrd. Doç. Dr. İlyas Canikli, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Öztoprak, Yrd. Doç. Dr. Ali Arslan, Bartın Üniversitesi Konferans Salonu, 2014. <https://www.bartın.info/egitim/bartın-da-hadis-ve-sunnet-e-farkli-yaklasimlar-h21797.html>. Panel videoları: <https://www.youtube.com/watch?v=t0mbyGpsMJw>. 28.03.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=bxj7pSiUXZ4>. <https://www.youtube.com/watch?v=2MCJrHA4ns>. 28.03. 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=qh6vHkX-euU>. 28.03.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=C-a7RjAEj28>. 28.03.2021

- 2.Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sahâbe ve Hadîs Paneli³⁵
- 3.Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Hadîs ve Müsteşirlikler Paneli³⁶
4. Karabük Üniversitesi Hadîs ve Müsteşirlikler Paneli³⁷
- 5.Kırklareli Üniversitesi Güven Toplumu Bağlamında Kutlu Doğum Etkinlikleri³⁸

2.11.Editörlükleri

- 1.Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2015-2016.
- 2.Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2016-2017.

2.12.Tamamladığı Projeleri

1. *Hadîs Usûlü Eserlerinde Kur'ân-ı Kerîm Âyetlerinin Delil Olarak Zikredilmesi (Kadı İyâz'ın (ö. 544/1144) "el-İlmâ" İsimli Eseri Çerçevesinde)*³⁹
2. "Mukaddimetu İbni's-Salâh" İsimli Eser Üzerine Yapılan Çalışmalar⁴⁰
3. "Meâlimu'l-Yakîn fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn" İsimli Eserinde Bâki'nin (ö. 1008/1600) Hadîs Tahrîc ve Rivâyet Tenkid Yönteminin Tespit Edilmesi⁴¹
4. *İbnu'l-Ekfânî'nin (ö. 749/1348) İlimleri Tasnîfi ve bu Tasnifte Hadîs İlimi*⁴²

³⁵ Panel Moderatörü: Yrd. Doç. Dr. Ali Arslan, Panelistler: Yrd. Doç. Dr. Erdoğan Köycü, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Akyüz, Yrd. Doç. Dr. İlyas Canikli, Yrd. Doç. Dr. Yakup Koçyiğit, Bülent Ecevit Üniversitesi Konferans Salonu, 2015. Bülent Ecevit Üniversitesi Prof. Dr. Arif Amirov konferans Salonunda gerçekleşen Hadîs ve Sahâbe adlı panele akademik ve idari personelin yanı sıra öğrenciler de yoğun ilgi gösterdi. Panelin moderatörlüğünü Bülent Ecevit Üniversitesi Öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ali Arslan yaptı: "Hadîs ana başlığı altında neler yapabiliriz? İstişarelerimiz neticesinde çıkmıştı." <https://www.youtube.com/watch?v=5fb6bhjyA44>. 28.03.2021.

³⁶ Panel Moderatörü: Yrd. Doç. Dr. Macit Demirer, Panelistler: Yrd. Doç. Dr. Ali Arslan, Yrd. Doç. Dr. Erdoğan Köycü, Yrd. Doç. Dr. İlyas Canikli, Yrd. Doç. Dr. Yakup Koçyiğit, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Konferans Salonu, 2016. Ali Arslan, panelde "Ehl-i Kur'ân (Hint Kitabı) Hadîs İnkârcılığı" adlı sunumunu yaptı. <http://ajanda.ibu.edu.tr/aibude-hadis-inkarciligi-ve-mustesirlikler-paneli/> 28.03.2021.

³⁷ Panel Moderatörü: Yrd. Doç. Dr. Yakup Koçyiğit, Panelistler: Yrd. Doç. Dr. Ali Arslan, Panelistler: Yrd. Doç. Dr. Erdoğan Köycü, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Akyüz, Yrd. Doç. Dr. İlyas Canikli, 2016.Karabük Üniversitesi Demirçelik Konferans Salonu, 2016. Ali Arslan, panelde "Ehl-i Kur'ân (Hint Kitabı) Hadîs İnkârcılığı" adlı sunumunu yaptı. <https://www.youtube.com/watch?v=V3sRHP0f7r8>. 28.03.2021.

³⁸ Kırklareli Eski Rektörlük Merkezi Üst Salonda Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri bağlamında icra edilen panele, Fakülte Dekanı Prof. Dr. Selahattin Yıldırım'ın selamlama konuşmalarının ardından sunumlara geçilmiştir. <https://ilahiyyat.klu.edu.tr/Sayfalar/7935-guven-toplumu-baglamin-da-kutlu-do-gum-etkinlikleri.klu?sira=128> 27.03.2021.

³⁹ Yükseköğretim Kurumları Tarafından Destekli Bilimsel Araştırma Projesi, Yürütücü, 2015.

⁴⁰ Yükseköğretim Kurumları Tarafından Destekli Bilimsel Araştırma Projesi, Yürütücü, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 5 (2017), 2459-2474.

⁴¹ Yükseköğretim Kurumları Tarafından Destekli Bilimsel Araştırma Projesi, Yürütücü, Zonguldak 2018.

2.13. Vermiş Olduğu Dersler

2.14.1. Lisans

2013-2020 yılları arasında Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde verdiği lisans dersleri şunlardır: Arapça Hazırlık, Arapça I, Arapça III, Hz. Muhammed'in Hadisleri ve Öğretileri, Hadis I, Hadis II, Hadis III.

2.14.2. Yüksek Lisans

2013-2020 yılları arasında Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesindeki verdiği yüksek lisans dersleri şunlardır: Hadîs İlimleri ve Usulü, Hadîs ve Sünnete Çağdaş Yorumlar, Hadîs İlminin Temel Kaynakları, Hadîste Ricâl Tenkidi, Hadîste Metin Tenkiti, Hadîs İlimleri ve Literatürü, Hadîste İhtilâf Sorunu, Hadîs Tahrîci.

2.15. Teşekkür Belgeleri

1. Bartın Üniversitesi Rektörlüğü, 2014.
2. Bülent Ecevit Üniversitesi Rektörlüğü, 2015.

2.16. Proje ve Dergi Hakemlikleri

Ali Arslan, 3 projede yürütücülük ve 2 dergide de yayın hakemliği yapmıştır.

1. *Ulûmu'l-Hadîs Kâidelerinin Oluşumunda Sahîhaynın Tesiri*⁴³
2. *Muahhar Siyer Kaynaklarında Mevzû Hadîs Kullanımı*⁴⁴
3. *Âhilikte İş ve Ticâret Ahlâkının Hz. Peygamber'in Sünnetindeki Temel Referansları*⁴⁵
4. Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2015.
5. Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2013-2020.

2.17. Almış Olduğu Kurs

Temel Seviye Tahkîk Kursu (Tahkîk Esasları)⁴⁶

2.18. Eseri Üzerine Yazılan Kitap Tanıtımı Yazısı

Ramazan Öğtem, *Hadîste Metin Tenkidi Prensibi Olarak Târîhe-Vâkıya Aykırılık*⁴⁷

3. Hadîs ve Sünnet'e Dair Bazı Görüşleri

⁴² Yükseköğretim Kurumları Tarafından Destekli Bilimsel Araştırma Projesi, Yürütücü, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18 (2020), 15-39.

⁴³ *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38 (2015), 233-264.

⁴⁴ *Hadîs ve Siyer Araştırmaları* 1(1), 13-74.

⁴⁵ *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2(1) (2015).

⁴⁶ İSAM, Sertifika, 23.07.2015-01.08.2015.

⁴⁷ Ramazan Öğtem, "Hadîste Metin Tenkidi Prensibi Olarak Tarihe-Vakıya Aykırılık", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (3)1 (2016), 255-261.

3.1. İslam Dininin İki Ana Kaynağı Kur'ân-ı Kerîm ve Sünneti Doğru Anlamak İçin Bir Metoda ve Ciddi Bir İlmî Çabaya İhtiyaç Vardır

Ali Arslan, İslam Dini'nin iki temel kaynağını anlamak için ciddi bir çaba gerektiğini vurgulamış, bu çabanın ne gibi süreçlerden geçmesi gerektiğini şöyle izah etmiştir: “Başta kitap olmak üzere, bu kaynağı oluşturan lafızların bazıları hakikat ifade ederken bazıları mecâz ifade etmektedir. Yine bu lafızlar hâs-âmm, muhkem-müşâbih gibi yönleri bulunan ibarelerden müteşekkildir. Dolayısıyla dinin temel kaynaklarının doğru anlaşılıp, amel edilebilmesi için her şeyden önce bir metoda ihtiyaç vardır. Kur'ân'ın bazı âyetlerinin anlaşılması diğer âyetleri göz önünde bulundurmaya zorunlu kıldığı gibi, hadîslerin doğru anlaşılması da o konudaki diğer rivâyetlerin birlikte düşünülmesini zorunlu kılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm, bütün bunların idrâk edilebilmesi ve yanlış sonuçlara varılmaması için insanları akletmeye davet etmekte ayrıca yeryüzünde dolaşmaya ve ibret almaya, etrafını müşâhede etmeye ve tecrübesini artırmaya teşvik etmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'in birçok âyetinde “ilim” kavramının geçmesi, insanların akletmeye ve düşünmeye sevk edilmesi, İslâm'da bu konunun ehemmiyetini göstermesi bakımından önemlidir. İslâmî düşünce sistemi içinde ilim/bilgi bu itibarla çok önemli bir yere sahip bulunmaktadır.”⁴⁸

3.2. İslâmî İlimlerin Diğer İlimlerle İrtibatının Sağlam ve Doğru Bir Şekilde Tespiti Önemli Bir Mesele Olarak Karşımızda Durmaktadır

Ali Arslan, İslâmî İlimlerin diğer ilimlerle irtibatının sağlam ve doğru bir şekilde tespitine gereğine dikkat çekmiş ve bu görüşünü İbnu'l-Ekfânî'nin (ö. 749/1348) *İrşâdu'l-Kâsîd*⁴⁹ kitabının ilimleri tasnîfi ve diğer ilimlerle dînî ilimler arasındaki irtibatın sağlanmasında önemli bir eser olduğuna belirtmiştir.⁵⁰ İbnu'l-Ekfânî'nin Hadîs İlmî'nin nakledilen bir ilim olması dolayısıyla İlmü Rivâyeti'l-Hadîs, menkûlün anlaşılması yönünden de İlmü Dirâyeti'l-Hadîs olarak iki ayrı isimle zikredilen bir âlim olduğunu ve bu taksiminin daha sonraki süreçte etkili olduğunu ve bundan sonra Hadîs İlminin genel itibariyle iki kısımda

⁴⁸ Arslan, Ali, *Hadîs İlminde İlim/Bilgi Vâsıtası Olarak Haber Haberin Epistemolojik Değeri ve Hadîs Usulü Eserlerinde İncelenmesi*, İlahiyat Yayınları, Ankara, 2019, 12.

⁴⁹ İbnu'l-Ekfânî, *İrşâdu'l-Kâsîd ilâ Esne'l-Mekâsîd*, (tah. Abdulmun'im Muhammed Ömer), (Dâru'l-Fikri'l-Arabî, ts).

⁵⁰ Ali Arslan, “İbnu'l-Ekfânî'nin (ö. 749/1348) İlimleri Tasnîfi ve bu Tasnifte Hadîs İlmî”, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2020), 18-37.

incelendiğini zikretmiştir. Bunun da daha sonraki yıllarda rivâyet zincirlerinin terkedilmesiyle metin merkezli çalışmaların ön plana çıktığının başka bir işareti olduğuna yer vermiştir.⁵¹

3.3.İslâmî İlimler Birbirinden Tamamen Ayrı Düşünülemez Hepsinin Kaynağı Kitap ve Sünnettir Hepsi Aynı Öğretinin Farklı Yönlerden Açıklamasını Yapmaktadır

Ali Aslan, Hadis, Tefsir, Fıkıh, Kelâm ve Tasavvuf gibi İslâmî ilimlerin birbiriyle doğrudan irtibatlı olduğunu ve bu ilimlerin temel kaynaklarının Kur'an ve Sünnet olduğunu şöyle vurgulamıştır: “Aslında İslâmî ilimleri birbirinden tamamen ayrı düşünmek mümkün değildir. Hepsinin temel kaynağının Kitap ve Sünnet olması hasebiyle, aynı öğretinin çeşitli yönlerden açıklamasını yapmaya çalışmaları göz önüne alındığında bu bütünlük daha net olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat her biri kendi bakış açıları çerçevesinde, üzerinde ilmî faaliyet yürüttüğü sahada, zaman içinde kendilerine has usûller geliştirmişlerdir.”⁵²

3.4.Kur'an ve Sünnet Etrafında Şekillenen İlimlerin Tasnifini İslam Filozofları Tercüme Faaliyetlerinden Sonra Yapmışlardır

Ali Arslan, ilimlerin konusu amacı ve sınırlarını belirlemek için İslam filozoflarının çeşitli tasnifler yaparak ilimlerin birbiriyle irtibatını ortaya koymuş olduklarını şöyle ifade etmiştir: “Kur'an ve sünnet etrafında şekillenen İslâmî ilimler için ilk zamanlarda belli bir tasnif yapılmakla birlikte, tercüme faaliyetlerinden sonra başta Müslüman filozoflar olmak üzere çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Daha ziyade Dîn-Felsefe arasındaki ilişkiyi açıklama amacı da bulunan bu çalışmalarda tasniflerde ilimler genel olarak dinî ve aklî olarak ikiye ayrılmıştır... Âmirî'nin (ö. 381/992) kendisinden önce de bazı tasnifler yapılmakla birlikte, ilimleri ilk defa net bir şekilde dinî ve hikemî olarak ayıran filozof olarak dikkat çekmektedir. O, hikemî ilimlerden üstün gördüğü dinî ilimlerin en başında hadis ilmine yer vermiş ve bu ilmi dinî ilimlerin temeli olarak görmüştür. “Hadis ilmi, diğer dinî ilimler için temel bir kaynaktır (madde), bundan dolayı onun başlangıç olma fazileti vardır.”⁵³ Aynı dönemde yaşayan Hârizmî (ö. 387/997) ise ilimlerin

⁵¹ Arslan, “İbnü'l-Ekfânî'nin İlimleri Tasnifi ve bu Tasnifte Hadis İlmi”, 36.

⁵² Arslan, *Hadis İliminde İlim/Bilgi Vâsıtası Olarak Haber*, 13.

⁵³ Ali Arslan, “Âmirî (ö. 381/992) ve Hârizmî'nin (ö. 387/997) İlimler Tasnifinde Hadis İlminin Yeri”, *Diyanet İlmî Dergi* 56(2) (2020), 370.

tasnifinde Hadîs ilmine yer vermemekle birlikte, Ehl-i Hadîs'i ayrı bir mezheb olarak tanıtmış ve Fıkıh ilminin üzerinde tartışma olmayan kaynakları arasına ikinci sırada sünneti almış ve bu anlayışla ilgili bilgi vermiştir.”⁵⁴

3.5. İnananlar için “Usve-i Hasene” Olduğu Bildirilen Allah Rasûlü'nün (s.a.s.) Hayatını Örnek Almak O'na İttibâ' ve İtaat Etmek Müslümanların En Önemli Vazifesidir

Ali Arslan, Allah Teâlâ'nın inananlar için “usve-i hasene” olarak takdîm ettiği Allah Rasûlü'nün (s.a.s.) hayatını örnek almanın⁵⁵, o'na ittibâ⁵⁶ ve itaat etmenin⁵⁷ Müslümanların en önemli vazifesi olduğunu, Kur'ân-ı Kerîm'de inananların her hususta kendisine ittibâ' ettikleri birinci kaynağın sünnet/hadîs ise ikinci kaynağı oluşturduğunu vurgulamış, bu kaynaklardan nasıl istifade edilmesi gerektiğini ise şöyle beyan etmiştir: “İlk zamanlardan itibaren Müslümanların gündemini işgal eden en önemli hususlardandır. Kur'ân-ı Kerîm'in doğru anlaşılmasında ilk dikkat edilmesi gereken nokta, bir bütün halinde değerlendirilmesi gerektiridir. Parçacı yaklaşımlar ve sadece belli bazı âyetleri dikkate alarak Kur'ân-ı Kerîm'i tefsîr etmeye çalışmak gibi hususlar, doğru anlamının önünde ciddi engel teşkil etmektedir. Nitekim âyetlerin tefsîrinde ilk benimsenen metot, âyetin âyetle tefsîridir. Benzer durum sünnetin kaynağı olan hadisler için de geçerlidir ki, özellikle aynı mevzûdaki hadislerin bir araya getirilip, bir konu bütünlüğü içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Hadislerin başta âyetler olmak üzere, kendi içindeki bütünlüğü ve tarihî olaylar içindeki yeri gibi hususlar göz önüne alınmadan anlaşılmaya çalışılması çoğu zaman hatalı sonuçlara varılmasının en önemli sebebidir.”⁵⁸

3.6. Sahâbe Hz. Peygamber (s.a.s.) İle Ümmet Arasında Bir Köprüdür
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesindeki yapılan Sahâbe ve Hadîs Paneline moderatör olarak katılan Ali Arslan, Sahâbe-i Kirâm'ın İslâm dinindeki yeri ve önemini şöyle vurgulamıştır: “İlk nesillerden itibaren sahâbe hakkında farklı sözler söylense de Rasûlullah'ın hadislerini,

⁵⁴ Arslan, “Âmirî ve Hârizmî'nin İlimler Tasnifinde Hadîs İlminin Yeri”, 359-380.

⁵⁵ el-Ahzâb, 33/23.

⁵⁶ Âl-i İmrân, 3/31.

⁵⁷ Âl-i İmrân, 3/13; el-Ahzâb, 33/71; en-Nisâ, 4/64.

⁵⁸ Arslan, Ali, *Abdülkays Heyeti Hadis Üzerine Bir Araştırma*, (Ankara, İlahiyat Yayınları, 2018), 7-8.

sünnetlerini günümüze taşıyan ashâbı iyi tanımalıyız. Sahip olduğumuz bütün güzel değerlerini İslam'ın ilk nesli olan sahâbeye borçluyuz. Sahâbeler, Kur'ân'ı ve Sünneti geçmişten alıp bir sonraki nesle aktaran fedakâr bir nesildir. Allah ve Rasûlü'nün sevgisine mazhar olmuş müstesna bir nesil sahâbe nesli Kur'ân'ın indirilişinin canlı şahitleri; inen âyetlerin muhatapları ve nüzûl sebebine vakıf olan kişilerdir. Onlar Hz. Peygamber ile daha sonraki ümmet arasında köprü olan bir nesildir. Onlar, Allah'ın Kitâbı'nı koruma ve yayma görevini yerine getirmeyle görevli bir nesildir. Onları günümüzde daha fazla tanımaya anlamaya ihtiyacımız var.”⁵⁹

3.7.Eh-i Hadis Güvenilir Hadis Almak İçin Her Yere Seyahat Etmiştir

Ali Arslan, İslam filozoflarının ilimlerin tasnîfi konusunda el-Âmirî'nin (ö. 381/992) görüşlerini ele alırken onun Ehl-i Hadis'in hadislerin mevsûkiyeti konusunda rihleler yapmış olduklarını ve bu rihlelerin ise bir bölge veya bir şehirle sınırlı olmadığına dair beyânına yer vermiştir: “O, Ashâb-ı Hadis'i şu özellikleri ile tanıtmaktadır: Onlar, selef ricâlinin neseplerini, mekânlarını ve ömürlerinin miktarlarını bilirler ki, bu konularda ihtilâf edenlerin onlardan ilim öğrenmeleri gerekir. Onlar, hadislerin sahîh ile sakîmini ve kuvvetli olan ile zayıf olanını bilirler. Ehl-i Hadis, Rasûlullah'ın (s.a.s.) sünnetlerini güvenilir kimselerden almak için her yere giderler.⁶⁰ Haberleri/eserleri tenkit edip, haberlerin yanlış yönlerini ortaya çıkarmak için çalışırlar. Mevkûf, merfû, müsned, mürsel, muttasıl, munkatı', meşhûr, müdelles gibi hadis çeşitlerini bilirler. Bütün bunlardan dolayı da onlara çok fazla teşekkür edilmesi gerekir.”⁶¹

3.8.Bütün Dîni İlimlerin Kaynağı Hadis İlmi'dir

Ali Arslan, İslam filozoflarından Ebû'l-Hasen Muhammed b. Yûsuf el-Âmirî'nin (ö. 381/992) ilimleri tasnif ederken kelâmcıların hadisçileri eleştirdiklerini ve hadis ilmini ilim saymadıklarına sadece gözû ile gö-

⁵⁹ <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/zonguldak/beu-de-sahabe-ve-hadis-konulu-panel-yapildi-11286011>. 28.03.2020.

⁶⁰ Hadisleri ilk kaynaklarından alabilmek ve bazen de tek bir isnâdı olan hadisi nakleden râvinin bizzat kendisinden dinlemek için Ashâbu'l-Hadis'in uzun seyahatlere çıktığını ele alan bir araştırma için bk. Erdoğan Köycü, “Hadis Metinlerinin Tedvin ve Tasnifinde Önemli Bir Yere Sahip Olan “er-Rihle fi Talebi'l-Hadis”in Rolü Üzerine Bir Değerlendirme”, *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)* 2 (2020), 407-423.

⁶¹ Arslan, “Âmirî ve Hârizmî'nin İlimler Tasnifinde Hadis İlminin Yeri”, 370.

ren kimseye ve haberleri işiten kimseye âlim denilemeyeceğini belirttiğine dikkat çekmiş ve bu konudaki eleştirilerini şöyle özetlemiştir: “İlmi ahbâr hakkında bu tarz iddiaları ileri sürenlerin, büyük bir cehâlet içindedirler çünkü Hadîs ilmi sadece birtakım sesleri idrâk etmekten ibaret değildir. Haber/Hadîs ilminin birçok bölümü vardır hatta ilimlerin her bir bölümü için nakledilmiş bir haber vardır. Bu haberler, inzâl edilmiş kitaptan, resûlden, imâmlardan, önceki hükemâdan ve selef-i salihînden olabilir. Bu özelliklerinden dolayı da bu ilim, bütün dîni ilimlerin kaynağıdır. Hadîs ilmi ile uğraşan muhaddisler ise nakil ile aktarılan haberler konusunda mutlaka kendilerine başvurulması gereken önemli kişilerdir.”⁶²

3.9.Hadîslerin Gelecek Nesillere Aktarılması Sırasında Mana ile Rivâyet Ön Plandadır

Ali Arslan, hadîslerin gelecek nesillere aktarılmasında mana ile rivâyete müsaade edilmesinin neticesinde gerek sahâbî gerekse daha sonraki râvî tabakalarında hadîslerin çoğunlukla aynı konudaki rivâyetlerin farklı lafızlarla aktarılmış olduğundan bu rivâyetlerin teferruatlı olarak bir araya getirildiği intibamı uyandırdığına dair şu tespiti yapmıştır: “Bazı tarîklerde de ihtisâr ve taktî uygulaması yapılmıştır. Bu durum da ilgili rivâyet tarîklerinin bir araya getirilmesini ve hadîsten istifadenin en güzel şeklinin de bundan sonra olacağını göstermektedir. Bir bütünlük içinde verilmeyen rivâyetler metnin tam olarak anlaşılabilmesini engellemekte ve farklı hükümler çıkarılmasına vesile olmaktadır. İlgili rivâyette özellikle içinde nebîz yapılan kaplar ile ilgili kısımda bu durum daha bir önem arz etmekte ve konu ile ilgili rivâyetlerin hepsi görülmeden bu konuda sonuca varmak nerede ise imkânsız hale gelmektedir.”⁶³

Ali Arslan, sahâbîlerin hadîsleri naklinde farklı rivâyet usulleri kullanmalarına dikkat çekmiş ancak onların rivâyetlerinde mana ile rivâyetin daha revaçta olduğunu da şöyle ifade etmiştir: “Peygamber’i (s.a.v.) sözlerini bize nakleden asıl kaynak, Kur’ân-ı Kerîm’deki bu sınırlı ifadelerden başka sahâbedir. Sahâbe, Kur’ân-ı Kerîm’e ilave olarak, Hz. Peygamber’e ait olan her şeyi naklederken, bizzat kendileri tarafından geliştirilen farklı rivayet usûlleri kullanmışlardır. Bu usulleri geliştirmekte

⁶² Arslan, “Âmirî ve Hârizmî’nin İlimler Tasnifinde Hadîs İlminin Yeri”, 370.

⁶³ Arslan, *Abdülkays Heyeti Hadîs Üzerine Bir Araştırma*, 202.

en önemli amaçları hadisi, Peygamber'in (s.a.v.) kullanmış olduğu kelimeleri değiştirmeksizin aynen rivâyet etmektir. Bu mümkün olmadığına da hadîsin, Rasûlullah'ın kullanmış olduğu kelimeler eş anlamlılarıyla değiştirilmek veya kelimelere bağlı kalmaksızın içeriği verilmek suretiyle rivâyet edilmesiydi.”⁶⁴

3.10. Hadîslerde Geçen Hâdiselerin Târîhe-Vâkıaya Aykırı Olup Olmadığının Tespiti İslam Tarihi'nde Vâkıanın Nasıl Geçtiğinin Araştırılması ile Ortaya Çıkar

Ali Arslan'ın târihe-vâkıaya aykırılık ilkesi araştırması üzerine bir takdim yazısı neşreden Ramazan Ögtem, eserin genel içeriklerinden hareketle târihe-vâkıaya aykırılık ilkesinin uygulanmasında izlenmesi gereken metotları genel hatlarıyla şöyle özetlemiştir: “Öncelikle içerisinde târîhî bilgi bulunan rivâyetin tüm yönleriyle ortaya konulması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Târîhen yanlış bilgi bulunan birçok rivâyette asıl amacın başka konularda bilgi vermek olduğunun anlaşılmış olduğundan hadîsin içindeki târîhî bilginin hangi amaçla söylendiğinin açıklığa kavuşturulmasının ve hadîslerde geçen târîhî bilgilerin İslâm Târîhi kaynaklarında nasıl geçtiği araştırılmasının gereğine işaret edilmiştir. İpucu verebilecek tüm noktaların ortaya çıkarılmasının gerekliliği, genel kabul görmüş, zamanı ve meydana gelişi konusunda şüphe olmayan târîhî olaylara uygunluk yönü araştırılıp arada bir bağ kurulmasının gerekliliği, Coğrafya gibi Târîh ilmiyle ilişkili diğer ilimlerden faydalanılmasının gerekliliği, rivâyetlerin gerektiğinde sosyal, siyâsî ve kültürel târîh verileri ışığında incelenmesinin gerekliliği ortaya konmuştur. Târîhe ve vâkıaya uymayan bilgi tespit edildiğinde hemen hadîs hakkında zayıf veya uydurma hükmü verilmemesinin doğru olamayacağından hareketle târîhî bilgiye veya gerçekliğe aykırılığın tek başına hadîsin sıhhati konusunda kesin sonuca ulaştırmayacağı bilinmesi gerektiği zikredilmiştir. Sonuç bölümünde ise târihe-vâkıaya aykırılığın Hadîs ilminde ve literatüründe bir prensip olarak yer etmiş olduğunu ancak bir hadîs hakkında kesin karar verirken tek bağlayıcı etken olarak görülmemesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.”⁶⁵

⁶⁴ Ali Arslan, “Hadis Usûlü Eserlerinde Kur’ân-ı Kerîm Âyetlerinin Delil Olarak Zikredilmesi (Kâdi İyâz ve Öncesi Müttekaddimûn Hadîs Usûlü Eserleri Çerçevesinde)”. *Tarih Okulu Dergisi* 27 (Eylül 2016), 107-108.

⁶⁵ Ögtem, “Hadiste Metin Tenkidi Prensibi Olarak Tarihe-Vakıaya Aykırılık”, 260-261.

3.11.Cerh ve Ta'dîl Faaliyetlerinin Hızlanması Fitne Olayının Patlak Vermesinden Sonraki Dönemdedir

Ali Arslan, Hadis Tarihi'nde hadis râvîlerinin râvîlerin cerh ve ta'dîle tabi tutulmasının, hallerinin sorgulanarak güvenirliliklerinin ortaya çıkarılmasının bir başka deyişle bu ilmin ortaya çıkışının fitne hareketlerinin patlak vermesinden sonra olduğuna vurgu yapmış ve bunun sebeplerini şöyle sıralamıştır: “İnsan zaafı ve hadis uydurmacılığı, Kur'an'a göre insanoğlu canlıların en mükemmeli olmakla birlikte⁶⁶ günah işleme, hata yapma, unutma ve yanılma gibi beşerî arızalardan korunmuş değildir.⁶⁷ Cerh ve Ta'dîl ilminin ortaya çıkışını hazırlayan ilk ve en önemli sebebin, râvîlerin bu tür beşerî zaafı olduğu söylenebilir. Başlangıçta nitelik ve nicelik bakımından son derece sınırlı bir çerçevede kalan cerh ve ta'dîl faaliyetleri, fitne olayının patlak vermesinden sonra yeni boyutlar kazanarak değişik bir aşamaya girmiştir. Yalancılık ve çeşitli amaç ve tezahürleriyle hadis uydurmacılığının ortaya çıkmış olması bu ilmin gelişmeye başlamasının diğer bir önemli sebebidir.”⁶⁸

3.12.Hadîslerin Farklı Lafızlarla Rivâyeti Hadîslerdeki Konu Bütünlüğünü Sağlamakla Birlikte Hadîs Metinleri Arasında Ortaya Çıkan Bazı Problemleri Gidermektedir

Ali Arslan, Abdulkays Heyeti ile ilgili hadisleri ele aldığı araştırmasından hareketle hadis metinlerinde bulunan lafız farklarının yani mana ile rivâyetin o hadîste ifade edilen hususu bütün boyutlarıyla açığa çıkaracağı için aynı konudaki hadîslerin birlikte mütelaasının faydalarını şöyle özetlemiştir: “Bilindiği üzere bir âyetin, Kur'an'ın bütün âyetleri içinde, bir hadisin de bütün hadisler içinde bir bütünlüğü bulunmaktadır fakat söz konusu hadisler olduğunda aynı hadisin birden çok rivâyetinin bulunması bakımından hadisler için ikinci seviyede bir bütünlük problemi daha ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı muhaddislerin hadîs metinlerini tenkit ölçüleri içerisinde “bir hadisin değişik rivâyetlerini birbirine arzetmek” önemli bir yere sahiptir. Hadis metinleri içerisinde problem olarak görülen birçok husus bu sayede çözüme kavuşmuştur. Hadis Usûlü eserlerinde ızdırâb, kalb, tashîf, tahrîf ve ziyâde gibi konu-

⁶⁶ et-Tîn, 95/4.

⁶⁷ en-Nisâ, 4/28.

⁶⁸ Ali Arslan, “Tarih ve Hadis İlimlerindeki Tenkit Usulleri”, *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2) (2014), 63.

lara yer verilmesi de aslında rivâyetlerin bir arada değerlendirilmesinin önemine işaret etmektedir.”⁶⁹

Ali Arslan, râvîlerin kendi açıklamalarının rivâyet ettikleri hadîslerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı gibi o hadîsin söyleniş sebebinin (esbâbu vurûdi'l-hadîs) bilinmesini de temin edeceğini ve durumun sadece sahâbîler için değil tâbiîn için de söz konusu olduğunu şöyle izah etmiştir: “Aynı hadîs, farklı sahâbîlerin nakillerinde birbirinden farklı kelimelerle ifade edilebilmektedir. Bu farklılık bazen aynı sahâbîden nakilde bulunan tâbiî için de söz konusudur. Bu rivâyetlerin bir araya getirilmesi hadîste üzerinde durulan konunun daha iyi anlaşılmasına büyük katkı sağlamaktadır. Râvîlerin kendi açıklamaları ve hadis metninin daha iyi anlaşılması için yaptıkları ilave bilgileri görmek bu şekilde mümkün olmaktadır. Hatta râvînin hadisi ne zaman, hangi olay üzerine naklettiği vb. durumları ortaya çıkarmak, bazen ilgili râvînin diğer rivâyetlerini göz önünde bulundurmaya zorunlu kılmaktadır.”⁷⁰

3.13.İslam Tarihçiliği İlk Zamanlarda Hadîs İlmi İçerisinde ve Onun Kâideleri (İsnâd Sistemi) Muvâcehesinde Aktarılmıştır

Ali Arslan, ilk zamanlarda İslam Tarihi'nin müstakil bir ilim haline gelmeden Hadis İlmi içinde onun kâideleri yani isnâd sistemi doğrultusunda hizmet ettiğini şöyle açıklamıştır: “İlk Siyer ve İslam Tarihi çalışmaları Hicrî 100. yıldan sonra başlamıştır ki, bu konudaki ilk eser, İbn Şihâb ez-Zühri'nin (v. 124/742) “Megâzi”sidir.⁷¹ İlk İslam Tarihçileri, insanlığın geçmişine ait önemli olayları ve bunlarla ilgili çeşitli kaynakları, rivâyetleri eserlerinde derleyip toplamışlardır. Bu usul, neticede rivâyetleri toplamakta esas şeklini almış olup, eserler tenkitsiz ve tertipsiz bir şekilde derlenmiş ve Tarih Felsefesi ile ilgilenilmemiştir. Bu itibarla, İslam Tarih yazıcılığının, tarih yazma şekilleri bakımından, rivâyetçi (nakilci) usulden sayılmaktadır. Bununla beraber İslam âlimleri arasında Tarih yazışında muayyen usûl takip edenler de bulunmaktadır. Bunlara İbn Haldun (ö. 808/1405), el-Îcî (ö. 840/1436) ve el-Bîrûnî (ö. 1048/1638) gibi tarihçiler örnek verilebilir. Yine İbn Haldun'un çağdaşı

⁶⁹ Arslan, *Abdülkays Heyeti Hadis Üzerine Bir Araştırma*, 8-9.

⁷⁰ Arslan, *Abdülkays Heyeti Hadis Üzerine Bir Araştırma*, 9.

⁷¹ Muhammed b. İshâk b. Yesâr, *Siretu İbn İshâk*, (thk. Muhammed Hamîdullah), 1981. (2. Baskı, İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2012).

Kâfiyeci'nin (ö. 879/1474) “*el-Muhtasâr fî İlmi't-Tarih*” adlı eseri de Tarih metodolojisine tahsis edilmiş, bilinen en eski risâledir.⁷²

3.14. İmâm A'zam Ebû Hanîfe'nin (ö. 150/767) Şer'i Delillerini Kur'ân Sünnet ve Sahâbe İcmâsı Şeklinde Derecelendirmesi İlim Anlayışı ve İlmî Bakış Açısının Bir Sonucudur

Ali Arslan, İmâm A'zam Ebû Hanîfe'nin (ö. 150/767) İslâm dinin temellerini teşkil eden şer'i delillerini Kur'ân, Sünnet ve Sahâbe İcmâsı şeklinde sıralamasının temel felsefesinin onun ilim anlayışının ve ilme bakış açısında düğümlendiğini şöyle yorumlamıştır: “Ebû Hanîfe, dinî delilleri Kitâb, Sünnet ve sahâbe icmâsı olarak sıralamaktadır. Bu şekilde sıralama yapmakla o, öncelikli olarak Kitâb'ın, Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından nasıl anlaşıldığı ve peşinden de sahâbenin çoğunluğu tarafından o konuda nasıl amel edildiği hususunu göz önünde bulundurduğunu göstermektedir. Böylelikle de başta Kitâb'ın anlaşılmasında hangi metotların göz önünde bulundurulması gerektiğini de ortaya koymaktadır. Onun bu yöntemine etki eden en önemli husus ise, ilim anlayışı ve ilmî bakış açısıdır, denilebilir.”⁷³

Sonuç

Ali Arslan, Hadîs İlimlerinin farklı meseleleri üzerine kitap ve makaleler yazmış ulusal, uluslararası Kongre, Sempozyum ve panellerde bildiriler sunmuş velûd akademisyenlerden biridir.

Ali Arslan, yaptığı çalışmalarda daha ziyade Hadîs Usûlü, Hadîs İlimleri konuları, din ahlâk ilişkisi ve metin tenkiti kriterlerinden biri olan ve hadîslerin sıhhatinin tespitinde önemli bir yere sahip olan târîhe, vâkıaya aykırılık konularını ele almıştır. Bir konudaki farklı senedlerle rivâyet edilen ve mevşûk kitaplarda yer alan bütün hadîsleri bir arada incelemeksizin o konudaki hadîslerin sahihliği veya sakîmliği hususunda karara varılamayacağını vurgulamıştır. Ele aldığı çalışmalarında hadis metinlerini bütüncül bir bakış açısıyla ele almakla kalmamış farklı senedlerle rivâyet edilen hadislerin sahihliğinin veya sakîmliğinin

⁷² Arslan, “Tarih ve Hadîs İlimlerindeki Tenkit Usulleri”, 54-55.

⁷³ Ali Arslan, “İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe'nin İlim Anlayışı İlimleri Taksimi ve Hadîs İlimine Bakış”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 49 (Aralık 2020), 81.

tespitinde metin tenkiti kriterlerinin uygulanmasında özellikle tarihe vâkıya da uygunluğunu araştırmıştır.

Ali Arslan, Hadîs ve Sünnet'in diğer ilim dallarıyla münasebetini ve bütün ilimlerinin asıl kaynaklarını teşkil etmiş olduğunu ve bazı hadis âlimlerinin ve İslâm filozoflarının eserleri bağlamında ele almıştır.

Ali Arslan, aynı konuyla ilgili farklı râvilerden farklı lafızlarla rivâyet edilen hadislerin birlikte mütelaasının Kur'ân-ı Kerîm'deki aynı konudaki âyetlerin bir arada mütelaasının gereği üzerinde durmuş, hadislerde zikredilen vak'aların farklı lafızlarla mütelaasında vakaaların bütün boyutlarıyla anlaşılmasını sağlamakla birlikte zâhiren birbirine tenâkuz gibi görülebilecek hususların da bir problem olmaktan çıkmasına yardımcı olacağını ifade etmiştir.

Ali Arslan'ın araştırmalarında hadîs ve sünnetin diğer ilimlerin asıl kaynaklarını teşkil ettiğini temellendirmesini, İslâm âlimlerinin hadîs ve sünnetle diğer ilimlerin münasebetlerine ele aldıkları eserlerinin bakış açılarını irdeleyen araştırmalarını dikkate değer buluyor ve Hadîs ve Sünnet kültürüne birer katkı olarak görüyoruz.

Kaynakça

Abdulğani b. Abdilvâhid Ebû Muhammed el-Makdisî. *el-Kemâl fî Es-mâi'r-Ricâl*, İstanbul Millet Kütüphanesi, Feyzullah Efendi Böl. Kayıt no: 1506, 1507, 150.

Abdulhayy b. İmâd el-Hanbelî. *Şezarâtu'z-zeheb fî ahbâri men zeheb*, I-VIII, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrût: ts.

Arslan, Ali. *Hadislerde meseller ve benzetmeler*. Kastamonu: Töre Basım-Kitap-Kırtasiye, 2013.

Arslan, Ali. *Hadîste metin tenkidi prensibi olarak tarihe-vâkıya Aykırılık*. Kastamonu: Töre Basım-Kitap-Kırtasiye, 2013.

Arslan, Ali. *120 Âyet ve hadîsten mesajlar (120 hadîs-i şerîf)*. (Ali Arslan, v.dğr.), Ankara: Buluş Matbaası, 2015.

Arslan, Ali. *Abdülkays heyeti hadîsi üzerine bir araştırma*. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2018.

Arslan, Ali. *Hadîs ilminde ilim/bilgi vâsıtası olarak haber haberin epistemolojik değeri ve hadîs usulü eserlerinde incelenmesi*. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2019.

Arslan, Ali. "Hadis Kaynaklarındaki Tarihe/Vâkıaya Aykırı Rivâyetlerin Değerlendirilmesi". *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 8(16) (2009), 135-158.

Arslan, Ali. *Emeğin değeri din ve emek ilişkisi insanoğlunun yaratılış gayesi ve sâlih amel* (Ali Arslan, Bahattin Turgut, Behram Hasanov, Mustafa Sezer), Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, 2018, 15-20.

Arslan, Ali. "Muhammed Emin Yıldırım'ın Asr-ı Saâdet'te Ticâret ve Tüccâr Adlı Eseri" Sahâbiler. *Türkiye İslam İktisadî Dergisi*. 1, 59-65.

Arslan, Ali. "el-Câmiu's-Sahîh'in Kitâbur-Rikâk Bölümünün Bâb Başlıklarına Göre Buhârî'nin Rikâk Anlayışı", *Journal of History School*. 8(XXIII) (2015), 139.

Arslan, Ali. "Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Spora Getirdiği Anlayış Çerçevesinde Hayvanları Hedef Yapma Yasağı", *IV. International Journal of Science Culture And Sport*. 3(11) (2015), 442-451.

Arslan, Ali. "Bazı Hadislerde Değinen Câhiliyye Devri Hac Uygulamaları". *Journal of History School*. 8(XXII) (2015), 63-81.

Arslan, Ali. "Tarih ve Hadîs İlimlerindeki Tenkit Usulleri". *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 1(2) (2014), 53-78.

Arslan, Ali. "Rasûlullah'ın (S.A.V.) Anlatım Tarzında Beden Dili Unsurları Jestler ve Çizimler", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 1(1) (2014), 81-92.

Arslan, Ali. "Rasûlullah (Sav)'in Hac İbadetini Eğitim Açısından Değerlendirmesi". *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 1(1) (2015), 69-85.

Arslan, Ali. *İslâm ahlâkı'nın temeli olması bakımından sünnet ve müslüman imajı açısından göz önünde bulundurulması gereken temel noktalar: Geçmişten Geleceğe Ahlak Sempozyumu Bildiri Metinleri Kitabı*, Bartın: 2015, 347-366.

Arslan, Ali. *Ahmed Yesevî'de Hz. Peygamber (sav) sevgisi*. V. Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Kongresi Bildiriler Kitabı, Kazakistan: 2016. 281-290.

Arslan, Ali. "Kâdı İyâz (v. 544 1149) ve Endülüs'te Hadîs İlmi", Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Kongresi, Kazakistan, 2016. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(3) (2016), 269-280.

Arslan, Ali. *Helâl kazanç el emeği ile kazanılan en hayırlıdır* (Hasan Meydan v.dğr.) Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, 2016, 1-7.

Arslan, Ali. "Hadis Usûlü Eserlerinde Kur'ân-ı Kerîm Âyetlerinin Delil Olarak Zikredilmesi (Kâdî İyâz ve Öncesi Müttekaddimûn Hadis Usûlü Eserleri Çerçevesinde)". *Tarih Okulu Dergisi*. 27 (Eylül 2016), 105-129.

Arslan, Ali. "Mukaddimetu İbni's-Salâh İsimli Eser Üzerine Yapılan Çalışmalar". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. (5) (2017), 2459-2474.

Arslan, Ali. "Kur'ân-ı Kerîm'de İşâret Edilen Bazı Rivâyet Kâide ve Esasları". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. 17/3 (2017), 73-106.

Arslan, Ali. "Hz. Peygamber'in (S.A.S.) Örneklüğünde "Güven ve Sadâkât"a Dayalı Toplumsal Ahlâk", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 4(1), (2017), 1-17.

Arslan, Ali. "Ebû'l-Hasen Ali b. Ömer b. Ahmed ed-Dârekutnî'nin (Ö. 385/995) Sünen İsimli Eserinde Tashîh Yöntemi". *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 4(2), (2017), 117-132.

Arslan, Ali. "Sünnet'te Aileyi Ayakta Tutan Değer Olarak Merhamet ve Sevgi", III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı, 2018, 213-224.

Arslan, Ali. (11. Bölüm) *râvide bulunmaması gereken hususlar* (Muhammed Yılmaz v.dğr.), İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2019.

Arslan, Ali. Kastallânî'nin el-Mevâhibu'l-ledünniyye'sinin Bâkî Tercümesi: Me'âlimü'l-yakîn-Tercüme ve Rivâyet Tercihi Yöntemi Açısından İncelenmesi, *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 51 (2019), 185-201.

Arslan, Ali. "Âmirî (Ö. 381/992) Ve Hârizmî'nin (Ö. 387/997) İlimler Tasnifinde Hadis İlminin Yeri". *Diyanet İlmî Dergi*. 56(2) (2020), 359-380.

Arslan, Ali. "İbnu'l-Ekfânî'nin (Ö. 749/1348) İlimleri Tasnifi ve Bu Tasnifte Hadis İlmi". *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 18 (2020), 15-39.

Arslan, Ali. "İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe'nin (ö. 150/767) İlim Anlayışı İlimleri Taksimi ve Hadis İlmine Bakışı" *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 49 (Aralık 2020), 79-106.

Cemâluddîn Ebî'l- Haccâc Yûsuf b. Zekî el-Mizzî. *Tehzîbu'l-Kemâl fî esmâi'r-ricâl*, tah. Dr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, I-XXXV, Beyrût: Muessese-tu'r-Risâle, 1992.

Ebû Hasen Alî b. Muhammed İbnu'l-Esîr el-Cezerî. *Usdu'l-gâbe fî ma'rîfeti's-sahâbe*, I-VI, Beyrût: Dâru'l-Fikr, 1993.

Ebû Ömer Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed İbn Abdilberr. *el-İstîâb fî ma'rîfeti'l-ashâb*, I-IV, tah. Alî Muhammed Muavvîd v.dğr., Beyrût: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1995.

Hacı Halîfe Mustafa b. Abdillâh. *Keşfû'z-zunûn an esâmî'l-kutubi ve'l-funûn*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1943.

Hayruddîn ez-Ziriklî (*el-A'lâm Kâmûsu terâcim li eşheri'r-ricâl ve'n-nisâ mine'l-Arab ve'l-musta'ribîn ve'l-musteşrikîn*, I-XI, Beyrut: ts.

<https://w3.beun.edu.tr/haberler/doc.-dr.-ali-arсланin-ismi-ilahiyat-fakultesi-konferans-salonuna-verildi.html>. 18.02.2021.

<http://ajanda.ibu.edu.tr/aibude-hadis-inkarciligi-ve-mustesrikler-paneli/> 28.03.2021.

<https://www.batikaradeniz.net/karabuk-degerli-bir-bilim-insanini-kaybetti/>

<https://w3.beun.edu.tr/haberler/doc.-dr.-ali-arсланin-ismi-ilahiyat-fakultesi-konferans-salonuna-verildi.html>. 18.02.2021.

<https://ilahiyat.klu.edu.tr/Sayfalar/7935-guven-toplumu-baglaminda-kutlu-dogum-etkinlikleri.klu?sira=128> 27.03.2021.

<https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/zonguldak/beu-de-sahabe-ve-hadis-konulu-panel-yapildi-11286011> 28.03.2020.

<https://www.youtube.com/watch?v=t0mbyGpsMJw> 28.03.2020.

<https://www.youtube.com/watch?v=bxJ7pSiUXZ4>. 28.03.2020.

<https://www.youtube.com/watch?v=2MCJrHA4nsY> 28.03.2020.

<https://www.youtube.com/watch?v=qh6vHkX-euU> 28.03.2020.

<https://www.youtube.com/watch?v=C-a7RjAEj28> 28.03.2020.

<https://www.youtube.com/watch?v=5fb6bhjyA44> 28.03.2020.

<https://www.youtube.com/watch?v=V3sRHP0f7r8> 28.03.2020.

İbnu'l-Ekfânî. *İrşâdu'l-Kâsîd ilâ Esne'l-Mekâsîd* (tah. Abdulmun'im Muhammed Ömer), Dâru'l-Fikri'l-Arabî, ts.

İbn Hacer el-Askalânî. *ed-Dureru'l-kâmine fi a'yâni'l-mieti's-sâmine*, I-IV, Haydarâbâd: Matbaatu Meclisi Dâireti'l-Maârifî'l-Osmâniyyeti'l-Kâmine, 1932.

İbn Tağriberdî Cemâluddîn Ebî'l-Mehâsin Yûsuf. *en-Nucûmu'z-zâhira fi mulûki Mısır ve'l-Kâhira*, I-X, Kahire: Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye, 1949.

İsmâîl (Paşa) b. Muhammed Emîn b. Mîr Selîm Bâbânî. *Hediyyetu'l-ârifin esmâu'l-muellifin ve asaru'l-musannifin*, I-II, İstanbul: Maârif Basımevi, 1955.

Köycü, Erdoğan. “Hadis Metinlerinin Tedvîn ve Tasnîfnde Önemli Bir Yere Sahip Olan “er-Rihle fi Talebi'l-Hadis”in Rolü Üzerine Bir Değerlendirme”. *İnternational Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*. (2020), (2), 407-423.

Muhammed b. Alî eş-Şevkânî. *el-Bedru't-tâli' bi mehâsini men ba'de'l-karni's-sâbi'*, I-II, Kahire: 1930.

Muhammed b. Ca'fer el-Kettânî. *er-Risâletu'l-mustatrafe li beyâni meş-hûri Kutubi's-sunneti'l-muşerrefe*, İstanbul: Dâru Kahramân, 1994.

Muhammed b. İshâk b. Yesâr. *Siretu İbn İshâk* (tah. Muhammed Hamîdullah), 1981 2. Baskı, İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2012.

Muhammed b. Şâkir el-Kutubî. *Fevâtu'l-vefeyât*, I-IV, tah. Dr. İhsân Abbâs, Beyrût: Dâru Sâdır, 1974.

Öğtem, Ramazan. “Hadiste Metin Tenkidi Prensibi Olarak Tarihe-Vâkıya Aykırılık”. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. (3)1 (2016), 255-261.

